САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЂУН ХАЂЫАТА

ХАЂЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 30 (7571) ● 1994 сыл кулун тутар 15 күнэ. Онуоруннюк ● Сыаната—46 оскуобай 15 харчы

САСКЫ АГРОНОМИЧЕСКАЙ ДЬАЂАЛЛАР

«БЫЛААН, ҮЛЭ ЭЛБЭХ»

Маннык тылларынан түмүктүүр кэпсэтиннибитин Н. П. ЧИЧИГИНАРОВ, «Хатылы» табаарыстыба үрдүк үүнүүтүн звеньевойа. Бастаан утаа ыйытыы-хоруй курдук сэмэйдик саҕаламмыт кэпсэтиннибит дьэ итинник салаллан тахсыбытыттан бэйэм эрэ чэпчэн, сүргэм көтөҕүллэн арахсабыт. Таҥырдьа күн да ылаарбыта, сааскылыы сандаарбыта онуоха дьүөрэлии буолла...

Эмиэ саас каллэ. Эмиэ күүтүү, эрэнии. Оттон ол үлэлэтэххэ, илиини, сааны уурдахха буоларын тыа дьоно ордук үчүгэйдик билэллэр. Хатылылар сааскы агрономическай үлэлэрин былаан быһыытынан ыыта, көрүнэ-истиэ, дьаһана олороллор. Онуоха бу Николай Петрович курдук опыттаах агрономнаахтара элбэҕи быһаарбыт. Туох-ханнык иннинэ, хаары чигэтиини уопсайа 400 гектардаах баҥыналарыгар ыытан бүтэрбиттэр. Быйыл туорахтаах культуралары 500-чэкэ гектарга ыһарга былааннаабыллар.

—Табаарыстыбаҕа ыһыы нэнэ кыччаабата. Звено саҥаада да уларыйбата. Техника толору баар, тардар өрто эргэрдэ. Онон кыһыныы сүүрдүбэккэ тоҥорон туруорабыт,—диэн билиһиннэрэр звеньевой.

Урукку буоллар бу этиллибити кими көннөрү буолуохтааҕын курдук кэтэн кэаһыэ этэ. Билигин атынныы сыана быһаҕын, түмүктэри оҥороҕун. Кэмэ оннук. Бу уматык ыарыы турар, үп-харчы ньымсата суох кэмнэр «...ыһыы нэнэ кыччаабата» диэн этии саҥардахха дөбөг. Ол элбэх сүүрүүттэн-көтүүттэн, туруорсууттан ситиһиллэрэ өйдөнөр. Өссө сорох-сорохторго ону дакаастаһыан, туруулаһыан турар. Тылынан эрэ буолбакка, дьыалатыгар эмиэ. Бу да сырыыбытыгар «Бурдуктары эрэ кореллөр, хатаҕалыылар» диэн тыл ыыбытыгар буоллар саҥаны-иҥэни, быһаччы нэпсэни көтөҕөр дьон суох буолбатылар, баллар. Ити эрээри «Ким үлэлиир—ол эмиэ үлэҕэ» диэн норуоппут бэргэн этиитэ эмиэ баар эбэт. Хатылыларга кэннинэ сылларга, ордук К. В. Чичигинаров үрдүк үүнүү звенотун салайыаҕыттан бу үлэ балачча сэргэхсийбитэ, ол база дьэ бу Николай Петровичтаахха тиксибитэ. Былырыыҥҥы мөлтөх үүнүүлэах сылга да түмүк оннук куһаҕана суох буолта. Үчүгэйдэ баар—бэйэ үүннэрбит ордук кондициилаах, элитнэй сиэмэтинэн ыыналлар. Оннук 100 тонна дьэһимнэн, 40 тонна эбиэс уонна 10 тонна салгынынэй сиэмэлэрин уурунан сытыарабыт. Арай быйыл дьэһимнэн сиэмэтин саҥардарга 2-3 тоннаны көрдөһүөхпүт»,—диир Николай Петрович.

Дакаастыыр ити эрэ буолбатах. Былырыыҥҥы үүнүүлэриттэн 100-тэн тахса тоннаны атыылаан 30 мөл. солк. курдугу аҥардас дотациятытар ахсыбыттар. Бу сүрүннэн нэһилиэннньэҕэ атыыламмыта. Биир итиччэни табаарыстыба общественнай сүөһүтүгэр, ордук элбэҕин сылгытыгар туһана олорор. Аны 30 тоннаны Булгуннаахтаахтан от ыларга мэнэйдэспиттэр. Оны тэҥэ дуогабар быһыытынан звено дьонугар эбии төлөбүргэ ороскуоттаабыттар, сиэмэҕэ анаан ити 150 тоннаны уурумуттара баар. Көстөрүн курдук, миэстэҕэ сир быйаҥыттан эргиччи туһанан кэлбиттэр. Ол мөкчүүллүбэт. Звено өссө сиэмэ бурдугар дотациятын ыла илик. Мантан сылыктаатахха, үп-харчы да киирэрэ суох буолбатах. Быйыл 600-чэкэ тонна бурдук валовай үүнүүтүн ыларга былааннаабыллар, ол иһиттэн дотациялааҕа, государствоҕа туттараллара 410 тонна. Онон хааччахтаах. Үчүгэйин ылан эттэххэ, аһарар түбэлтэлэригэр хаана батараллара үтүө кэҥүллэрэ. Дьэ, ол үүннэҕинэ. Оттон бүгүн сиэмэ ыраастаһыныын иккис төгүлүн ыытарга үлэлиэхтэрэ. Күн сылыйарын кэтэйэллэр. Саҥа техниканы боруобалыахтаахтар. Ол эбэтэр «Пектус-Гигант» диэн бурдук ыраастыыр массыына ылыммыттар. Маннык былырыын «Мыйдаҕаайы» табаарыстыбэ ылан үлэлиппит, сирбэтахтэр. Техниканы саналыыча сырдаттахха, звено өссө саҥа пресс-подборщиктаах уонна МТЗ-82 трактордаах. Комбайн элбэх эбит. Олоро 5 баар.

Манна атыттары ити ордук саҥатар техникаларынан «сыгалаабыттара» түбэспиччэ буолбатах. Звено улаатар, ол тэҥэ үлэтэ элбиир кэскиллэниэмит.

Быйылгыттан лугомелиоративнай үлэ салаатын бэйэҕэ ыларга саҥнөһөн, былаан-той ыраапыт. Урукку өртүгэр манна оннук тордуттан суоҕа. Тастан тустаах тэрилтэлэри дуогабардаһан үлэлэтэллэрэ. Онон бу салаа миэстэҕэ сөргүтүллэр, тэриллэр буолбута хайҕаллаах суол, эҕэрдэлэнэн эрэ сөп. Техника өртүгэр эрдэ звеноҕо баалларын туһанан эриэхтэрэ, бу саҥаарбаппат. Арай ыарахан дискэлэрэ суоҕа мэһэйдиһиҥ.

—Үлэ кэмэҕэ киэҥ. Онон билигин 8 киһилээх звенобутугар эбии дьону сүүмэрдиэхпит. Сир оҥоһуутугар 22 мөл. солк. көрдөрдүбүт. Туолумаҕа эбии 100 гектар сири оҥорон элбэх сыллаах от сиэмэтин ыыһыахпыт. Баһыныаҕа бүтэй маһын кэрдиэхтээхпит: 5-6 км күрүөҥ тутар баҕалаахпыт. Былырыын 3 км оҥорон 90 тыһ. солк. ылбыппыт. Мантан саас үлэ өссө элбэх. Кыһынын да оннун олорботохпут, үлэ тахсан иһэр,—диир звеньевой.

Сылы эргиччи үлэлээх звено дьонун хамнастарын интэриэһиргиэбин. Сайынын 20-лин тыһ. солк. быыллаа сылдьыбыт. Күһүнүн табаарыстыба хамнаһы биэрэр кыаҕа суоҕунан катуранан, ол эбэтэр бурдугунан эбии төлөбүр быһыытынан төлөспүт. Итинэн звено 80-са тоннаны аахсыбытын үллэстибиттэр.

Николай Петрович совхозтар саҥаттан хаһаайыстыбаннай салайар үлэлэргэ да, кылаабынай агрономунан эмиэ үлэлэтэлии сылдьыбыта. Онон саараҥ саааабын үллэстэбин «Арай...—диибин (бу бүгүҥҥү булкуурдаах олохпутугар өртөн буолбат буолла).—Арай, табаарыстыбаҕыт баһынай хаһаайыстыбатынан сайдар суолу таллыы. Күн-сарсын ол туһунан уопсай мунньахха боппуруос көтөҕүллэр буолбут. Оччотугар звеноҕут уонна ити кэпсээбит былааннарыт, иннинэ үлэҕит хайдах буолаллар?».

—Оннук да буолар түбэлтэтигэр биһиги, звено үлэлээбиппит курдук үлэлиибит. Уопсай балаһыанньа да баар. Ол курдук, өнөһүүлээх сирдэр, баһыналар үллэстиэхтэрэ барбаттар. Онон олохтоох дьаһалта иһиэн дуу эбэтэр атын нэһилиэктэргэ курдук бэйэбит туспа расчетнай счеттаан, аренда дуогабарынан дуу хаалыахпыт, ыыллыбаппыт, атына көстөн иһиэ,—хардарар агроном.

Дьэ, итинник сир, баһына үлэтин өрө туппут, өссө кимэн киирэр, туруулаһар, саҥардар былааннаах дьоҥҥо сыыттыбыт. Оттон Н. П. Чичигинаров тоҕо итинник халбаҥнаабат саҥаалааҕын: «Кылаабынайа бэйэни бэйэ салайыныытыгар кыахта биэриэххэ, дьоҥҥо итэҕэйиэххэ. Ордук бу кэмнэ дьон саҥаата уларыйда, үлэҕэ интэриэс улаатта»,—диэн бэйэтин түмүктэһиннэриттэн өйдөххэ сөп. Киниэхэ, кини салайар звеноҕут дьонугар биһиги эмиэ эрэнэбит.

С. СМИРНИКОВА.

● УУ—ОЛОХ ТЫЫНА

БАҐА САНАА ТУОЛАРЫН ТУҺУГАР

Таатта үрэҕинэн кайи аахсыахха айылаах уута кэлбитэҕэ уонча сыл буолла. Арай Хаамыйанан 1989 сыллаахха дуона суох уу кэлэн аастыта, ити уһута Чорнөөххө бөрт нэһиилэ таныйбитэ. Сорохтор этэллэриэн, быйыл үрэхтэрбит сүүрдүөхтэрин сөп курдук. Урукку өртүгэр, оннук да балысханнык буолбатар, үрэхтэрбит уон сыл баҥыгар 1—2 төгүл ууларын хаамтараллара. Итинник даҕаны суоттаан көрдөххө, быйыл сүүрдүөхтэрин сөп этэ.

Үрэхтэрбит халаанныыр түбэлтэлэриэгэр, урукку курдук, көрөн эрэ хаалбакка, төһө кыалларынан элбэх уулу хаһаанар курдук дьаһаныахтаахпыт. Онуоха, бастатан туран, Татаар Алааһын уунан толоруу соруга туруохтаах. Быһыкка уулу төһө кыалларынан үрдэтэн алааһы толоруохха уонна хорууну сабыахха наада. Ол кэнниттэн алаэска носуостарынан уулу эбии бырахтарыахха. Оччоҕуна турба уһуна кылгаһынан носуос уулу быраҕыыта улаатара биллэр. Ааспыт өртүгэр носуостары дизельнай моторордарынан үлэлэтэрэ дьулуһаллара. Ити, мин саанаабар, кыаллыа суоҕа, оннук даҕаны буолбуттааҕа. Холобур, Мөкчүүдэ систематыгар уонна ити этэр Хаамыйабытыгар носуостар кыайан үлэлээбэтэхтэрэ. Уу нурдук олохпутугар быһаарар улахан суолталаах боппуруоска кыра да сыыһа тахсыбатын туһугар эпизэтиэстээхтик сыһыаннаһыах тустаахпыт. Онон саамай кырата икки носуоһу «Кировец» тракторлар валларыттан карданыная холбоон үлэлэтэр ордук. Носуостар суох буолбатахтар. Ыысаатахха Мөкчүүдэттэн таһаарыахха сөп уонна Хаамыйа бойэтин да носуостарын туһаныр төҕө табыллыбат буолуоҕай. Трактор валыттан үлэлиир носуостар туох даҕаны мөһуога, маһэйэ суох уһуннук тохтообокко үлэлиир кыахтаахтар. Трактор саахалланар эбэтэр носуос мөһуогурар түбэлтэтигэр бириҥнэлэрин суоллык туоратыахха сөп. Итинник кыахтаах носуостар бүтүн алааһы төбө бириэмэнэн толоруохтарай. Онон күүдьылы халтайга ыытыахпыт. Үрэх уутун Хаамыйаҕа уһуннук тутар кыах суох уонна, хайа, Чурапчыбытын эмиэ уулуохпутун наада дии. Онон «Кировец» тракторлар кыахтарын толору туһанан үлэлиир носуостар наадалар. Оттон олору трактор валыттан үлэлиир тыына тахсыы судургу. Ону мөкчүөрэ суох таба өйдуохпүтүн эрэ наада. Оччоҕуна кэлэр уулу таба туһаныахпыт.

Хорууну сабан баран носуостарынан саамай кырата метр аҥара халыҥнаах уулу бырахтардахпытына, икки сыллаах уолуулу тулуйар кыахтанабыт. Ол иннитэн билиҥнитэн носуостары бэлэмнииҥ, хорууну ханан сабары, тракторы ханна туруоран хаченйдатары быһаарыаҕыҥ. Эрдэттэн бэлэмнэнэхпитиниэ эрэ Татаар Алааһын сыырын чабырҕайынан уулу хаһаныахпыт. Ити үйэ анарын устата ыра саная оҥостубут баҕабыт этэ. Маннык дьаһал Чурапчы чаранчарын алаастарын уулааһынга бастакы хардыынан буолуоҕа.

Петр АРЖАКОВ.

Кубинка гарнизонга хонуутааҕы сэриилэри олытнай-чинчийэр үөрэтии буолан аста. Ол сыала—сэрии сэптэрин, техникаларын образецтарын сүрүн уонна технический характеристикаларын таһымнарын сыаналаабын, кинилэри салгыы сайыннарыыга этиилэри киллэрии, Россия армияларын, флотун сэбиэннилэрин уһун болдьохтоох программаларын чоҥулаабын. Үөрэнии кэмигэр Россия армиятыгар урукку таар итиэннэ сэбиэннииҥэ саҥа киирэр техникалар көрүнэрэ боруобаланнылар.

Снимоктарга: үөһэ—үөрэнии ааҕалыллыбыт бойобуой техникалар образецтара; аллараа—бэйэтэ иттиэр, тыаһа, төлөнө суох эстэр ПБ бастылаах.

(РИТА—ССТА).

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

Биир сайын эрэ хаалла

Немецкэ фашистары кыайыы 50 сыла туолуутун бэлиэтиирбит сылгын эрэ ордук кэм хаалла. Онон киэстэрэ сэрилиэ өлбүттэрэ кэриэстэбил, өйдөбүнньүн тутуулары ыытарбыттыгар соҕотох — быйылгы сайын хаалла. Үлэлэрэ өйдөбүнньүктэри оҥорон үүнэр көлүөнэ көрүүтүгэр-истиитигэр хаалар барыбыт ыччат кэнниэн буолар. Ол туһунан Саха Республикатын Президиэнин Ыйааҕар чуолкайдык ыйыллар. Дьиҥнээх, ойуутата да суох айах-билэ, хаан-уруу дьоммут аттарын-суолларын үйэтитэргэ, снар-майгы, суобас этиитинэн, бэлиэбит ыччаҕыттан этибит. Кыайыы 50 сылын туолуутун бэлиэтээбит кэнэ, бука, сэрии кыттыылаахтарын үйэтитиигэ биллиэхтэх дуурдук кууруу-хаарыы холтуурэ чуолкай, аны кинилэр тарбахха баттаан ахтыллыахтара хаалыллар.

Онон памятниктэрбит, обелискэлэрбит сиэн оҥоруллуо, сорудуллуо биллэлгы сайынны мунчу тутуллуохха наада. Аастыт оргуган Кытаанах нэйилэгин олохтоохторо урукку «Бойобуойа» колхозтан сэриигэ, үлэ фронтугар кыттыбыттарга анаан, убаастабыллыы үйлэнэн, бэлиэтэй памятниктэри оҥорбуттара. Маннык аҕыйах кэбэ, биирдиилээн дьон өйдөбүнньүктэри оҥоро сатыыллар. Холобур, Дьаврылаҕа Семен Игнатьев, Мыҥыраанныга Пааллаҕа сэрии ветерана Г. С. Гермогенов иэннэрэ бэлиэлэри оҥорбуттара биллэр. Нылаанньах нэйилиэгэр сэрии ветерана А. Т. Карсанаев быйыл сэрии, үлэ фронтун кыттыылаахтарыгар, хотун кэлэруллуугэ сылдьыбыттарга- үлэлэх бэлиэни оҥорорго бэлэмнэнэ, нэйилиэгин дьоннаттан кытта бэлиэ тылы булуох курдуктар.

Урут революциониай, гражданскай аҥаар дэт кулууба үлэлиир эрдэҕинэ оскуолаларга сэриигэ өлбүт учууталларга мемориальнай досскалар, ветеринар оҥорор дьиэлэрин тас өрүгэр бэлиэлэр оҥоһуллубуттара. Итиэннэ сэргэтэр сап эта, Хатылы оскуолатыгар «В. Д. Дойдуурдуур» паартаах олохтоно сылдьыбыт. Хотугуох иннэ, ох 1 сыл үлэлэн баран умнуута хаалбыта. Биэнэ юбилейдарга дуу эбэтэр кэрэбэлиэ даталарга дуу ыччат ыччатыгар уларыйан барыллыыт, кэлин ыччат үгэстэхтиит.

Үөһэттэн соруйуу дуу, хаастан эмэ көмөнү дуу кэтэ сатаммыт. Ити дойду иэнсүлүн иннэ эдэр хаалбыта. Биэнэ юбилейдарга дуу эбэтэр кэрэбэлиэ даталарга дуу ыччат ыччатыгар уларыйан барыллыыт, кэлин ыччат үгэстэхтиит.

Үөһэттэн соруйуу дуу, хаастан эмэ көмөнү дуу кэтэ сатаммыт. Ити дойду иэнсүлүн иннэ эдэр ыччат ыччатыгар уонна Мырыаҥнаа Аммаҕа нэйилиэгиттэн ыччат ыччатыгар бэрэ-таҕа обелискэлэр туруоруллубуттара, онуоҕун тэҥэ Таҥда Бахсыга дьиэ-уоттаах өйдөбүнньүктэрэ, ол аҕыйах ыраатыгынан бэрт ордоонуттан турар. Онноорор аҕыйах кэбэ, биирдиилээн дьон өйдөбүнньүктэри оҥоро сатыыллар. Холобур, Дьаврылаҕа Семен Игнатьев, Мыҥыраанныга Пааллаҕа сэрии ветерана Г. С. Гермогенов иэннэрэ бэлиэлэри оҥорбуттара биллэр. Нылаанньах нэйилиэгэр сэрии ветерана А. Т. Карсанаев быйыл сэрии, үлэ фронтун кыттыылаахтарыгар, хотун кэлэруллуугэ сылдьыбыттарга- үлэлэх бэлиэни оҥоро бэлэмнэнэ, нэйилиэгин дьоннаттан кытта бэлиэ тылы булуох курдуктар.

Урут революциониай, гражданскай аҥаар дэт кулууба үлэлиир эрдэҕинэ оскуолаларга сэриигэ өлбүт учууталларга мемориальнай досскалар, ветеринар оҥорор дьиэлэрин тас өрүгэр бэлиэлэр оҥоһуллубуттара. Итиэннэ сэргэтэр сап эта, Хатылы оскуолатыгар «В. Д. Дойдуурдуур» паартаах олохтоно сылдьыбыт. Хотугуох иннэ, ох 1 сыл үлэлэн баран умнуута хаалбыта. Биэнэ юбилейдарга дуу эбэтэр кэрэбэлиэ даталарга дуу ыччат ыччатыгар уларыйан барыллыыт, кэлин ыччат үгэстэхтиит.

Үөһэттэн соруйуу дуу, хаастан эмэ көмөнү дуу кэтэ сатаммыт. Ити дойду иэнсүлүн иннэ эдэр ыччат эрдэҕэ.

Иван ПАВЛОВ.

БУТУЛЛУУЛААХ, АЛҔАСТАРДААХ

«Чурапчы аҥдьархайа» диэн ааттаах Белотюбинскай нэйилиэгиниэхтэ «Саҥа олох» колхозу Кабзаайга, «Олох оҥоһуута» колхозу Эдьигээнгэ кэспүтүгэр дамминэ сөптөөх. Ол эрэгэр, хүнду Г. Д. Кфимов уонна Г. Л. Оконемов, итиннэ бутуллууну бэйэдит таҥаардыгыт. Болтоноттон «Кындалы, Белолобскайтан «Саҥа олох» колхозтар Кабзаайга Лыысүгүн кэбилиэгэр тиэйэн олохтоох Куйбышев аатынан колхозу кытта колбоҥон Куйбышев аатынан колхоз буолбуттара. Председателлиэн Местников Яков Дмитриевич, суотчутунан Барахсанов Пантелеймон Иванович быыбардаммыттара. Налын Потапов Пантелеймон Афанасьевич председателлэбитэ.

Отток эйэги «Саҥа олох» дьаһыат 1993 сыл ахсыҥнын 16 күнүгэрэ күөмэрдэгэр «Өссө биир председатель эйэҥнэ» диэн ыстатыйаҕа ыытыбыт «Кэнэруугэ барбыт колхозтар председателлэриттэн эйэҥнэгэр Оконемов Г. Л. олохторуун толук биэрбит, билигин биир ыччаттыбыллаах петерпинарбыт оҥорбут хорсун быһыылаарын уйа-саас тухары үйэтитиигэ бэлэбитиэн ыччат ытык эйэҕэстэхтэрин ужнумуоҕуз.

Иван ПАВЛОВ.

Икки мас оҥорор ордук

Биэнэ улууска үгүс быаныгай хаһаайыстыбалар, ыаллар оттуур сирэ ааттыылар. Онон ходуһалары бутэйдээһиҥэ курдуктаахтик турунуулар. Үс мас остуолба бутэйи тутууга үөрэнэн көрүллэр. Ити үгүгэй тумуктэри биэрдэ уонна насиилээх дьаҥы. Ол эрэгэр ходуһаны үс мас бутэйиэн эрэтиэн, ордук бу рынок усулуобуйатыгар, бэйэбэ турар сыанатаа ыарахан. Ону тэҥэ үгүстэр итиннинэ тэрүөнү тутар ыахтара да, бириэмэлэрэ да суох. Итиэнэ вүрүөлэбин нурдук насиилээх боппуруос хаҥыстаннар кыахтаҕа. Ол иҥэн быйылгыттан саҕалаан үс мас остуолба бутэйи сэргэ икки мас остуолба бутэйи тутууну көҥүлэлэн туран, ону үөрэнэн боппуруоһун көрөргө этиэх кыалларбыт.

Холобур, Хоптоҕо нэйилиэгэр П. П. Флегонтов ыалбыт ходуһатын икки мас остуолба бутэйиэн эрэгиллиэ хас да сыл буолла. Ол туһаҕа ыраах суоһу да, сылгы да каирбыта биллибэт, бэрт диэн үүгэйдик оттуур, бөлүүн ыспаттар, таспыбэттэр. Маннык чэхчэ икки маһынан ходуһаны бутэйдиэхтэ сөбүн дакаастыыр.

Икки мас остуолба бутэй ордуктара:

—Ааҥаак-суоттаах ыардоохтэ үс мас бутэйгэ 60 куб. м, оттон икки маһынан сүүрдүүгэ 33 куб. м мас ороскуоттанар. Аны билигин тутуллар тарбаҕынан иэн масыт сыаната туһаанныаҕынан 124 уонна 00 тыс. сом. тэҥ;

—тиэйэр-таһар үлэ иэмэйэ уонна сыаната 45 бырыыынанан сарбыллар;

—тутуутун үлэтэ 25 бырыыынанан кэҕэтүүр;

—арыйах мас кардыдаан, аҥаардаҕа хоримньу тахсыыта аҕыйыыр;

—бутэйдээһин үлэтэ түргэтиир, эйбэх бириэмэ сүүйүллэр;

—үс мас остуолба бутэйи тутууну үлэтэ эйбэтинэн, ороскуота уҥахтыынан бэрт кыахтаах ыаллар эрэ кыайыахтарын сөп, оттон икки мас бутэйи пенсионердар, инвалиттэр да саамалара хотон тутар ыахтаахтар.

Саахалар өбүгэ саҕаттан үгэстэриннэн үс мастаах остуолба бутэйи тутууну сэргэ икки мастаах бутэйи тутууну кинэнэк көрүлүөхтэ уонна үөрэнэхтэ.

Николай ПЕСТЕРЕВ,
Холтоҕо нэйилиэгин землеустроитэлэ,
Николай АРГУНОВ,
Дьиҥнээҕи лесничество лесничэй.

ДЬОН ДОРУОБУЙАТЫН ХАРЫСТААҺЫҢҢА

Сэрэтэр хайыскалаах санитарнай-эпидемиологическай кэтэбил (надзор) кинэ улууспутуттар сылаатэ сайдан иһэрэ кэрэхсэбиллэх. Отучча, ол иһигэр 3 врач, үлэйиттэх коллектив 'саҥа дьиэлэ-уоннка киирэн иннинэ эсэ хиэт былаанныах быйылгы дьыллааҕы үлэтин саҕалаата. Ити кини ыытааччылара врачын В. Н. ГРАЧЕВЫ көрсөн аҕыйах ыйытыыга

ПОЭТ, ТЫЛБААСЧЫТ Г. И. МАКАРОВ— ДЬУОН ДЬАҺЫЛЫ ТӨРӨӨБҮТӨ 80 СЫЛЫН ТУОЛУУТУГАР

Киэҥник бэлиэтэнэрэ буоллар...

Үтүө дьону ыытта альтыһыы — олох -бөлөҕө, дьол түгэнэ. Мин биир сыл Дьуон Дьаҥылы нуруун суду талаанна уорамыт уонна дьукаах олорбут дьоллоохтун. Кти Чурапчы аттааҕы совуруунан-хотуунан суорука суоллаабыт 1942—1943 сс. ыһарҕанчаах ыйыт эте.

Ол күһүн аҥардас хаалбыт, улахан -оҕотук сиргиэ атаарбыт эҕэбит 6 тулалаҕыр интэриэ «Трактор» колхоотан сүөһүтүн олорчу эйэн, нуорма бурдуҥа тиксээри Дириҥ оскуолатыгар олох отточчуйан мэнэгэл хоһон ыытыбыт. Онно иккки хостоох, остолбуойдаах уопсай дьиэ аҥаардаар аҕаспыт Харитонова Марфа иккки кыра уолунуун олороллоро. Биһиги онно дьуҥаахтаспыппыт, Сотору ол уолсайга үһүс дьукаах книрбита, онон 12 дуоҕа буола түспүппүт. Саҥа ыал заводуттан анаан ылбыт Г. И. Макаров — Дьуон Дьаҥылы (Түөйэлээхэн) кэргэнинин этиллэр. Хотуна Аалаа—Степан, Виктор Саввиннар балтылара. Аны сааастахы, интеллигент дьоннуттан биһиги «баттыгастаах» дьуонаахтар эбиллиэт: 1 оҕо үөрэнэрэ, 2 оҕо элэр оҥтуулаарыгар сыталлара, аҥаардас ардьыгай оҕолор аҥыыр остуол туолу, таҥсар аҥнаах күөдэл курдук тэнэспытыгар утуйан туралыбыт. Саҥа дьукаахтарбыт ол быыһыгар аҥыыллара, ыалдьаллара. Ол эрэдэ биирдэ да туох да диэн үнсартаабыттэрэ, күүдьаа хэлэстэн-ылэстэн ыыстабыттара.

Гаврил Иванович маҥа тыаҕа тиксэтэх, бэрт холку, өрүүтүк мукуун аҥныгар хоһоону кинигэйэ сылдьар, аҥар илбиска курдаттыы тартарбыт муударыа кэҥи эте. Кини хотостугас совус кыбҥаан сирэйин уоттаах арылдай харалаа сэргэхсиэтэрэ. Оскуолаҕа завучтуура итиэннэ саха тылын уонна литературатын үөрэтэрэ. Директорынан Василий Кузьмич Пестерев этэ. Иккиэн инлээн-сардаҥаан Дириҥ оскуолата ол кэмнэн, тоҕо да аан-туор өчүмүк олох өрөгэйдээн турдар, хаҥа да сыллааҕар бинир ийлээх ыал курдук түмсэн үлэлэзбита.

Дьуон Дьаҥылы саха тылын кинэнэ умсутуттар сыыа үөрэппита. Үйэлээх сааспар хас да лоҕуг учууталлаах үөрэнэрим эрэ-турк, ыраах курдук оҕо кутуо долгутар учуутала билбатаҕым. Арай Гаврил Иванович эрэ саха уус-уран аҥымныта мин-ньитэйин, грамматиката тутуллаҕын аан маннай ол аҕаппыта. Имин хаана кэлэн турар эҥи бэйэлэзэ-тин туттан Күүнүк Уурастыырап поэмаларын, Суорун Омоллоон сэлиэнэрин кэйэ-куойа аҕаара, быһаҕарда, ырытара... Бүтүн поэманы баҕаран түрдэн нойосуус уорэтэрбит уонна сценаттан кылаабынан аҕарбыт. Халан дьаҥны бэйэтин туһунан кэпсэммэт эте, хоһоонторун аҕа, билиҥникэрэ сатаабата, оннун сэмэй эбит эте.

Субуота аайы директордаах завуч сыныаллар ыыталлар тэриэллэрэ, Туох да официальнай чаала суох сценаттан ырыа, хоһоон ааҕаллара, балалаайка тоҥыгар үөкүүгэ, маассабай оонньуулларга уорэнэччи, учуутал диэн ардыгар барыы тардыллыбыт. Василий Кузьмич мандолинаҕа оонньуу-оонньуу ардыгар ыллаан диэрэтэрэ. Учууталлар хаҥдах эрэ барыа оҥо котоҕуллан үлэлэзбиттэрэ, аастуор олохтон аралдьытан, үрдүккэ, сырдыкка үгүлбүттэрэ.

Уорах түмүгэ да ол тэҥэ эте. Оҕолор барыа эйэ-дэмнэохтон сылдьан кыһаллы уорэнэллэт. Оскуолаҕа Нолл Харитонов, Гаврил Колесов курдук үөрэх туйгуннара баалларэ, ударыгы ахсаана кылаас ааҥы эйдээ. Итиэ барыта —директордаах завуч тэрийэр дьоҕурдарэ-кистүүтэ.

Саҥыары Гаврил Иванович биһиги VI кылаастыгар сылайбаччы буолбута. Онно чэпчиэрдээҕэн түмүгү олох атыннык ыйыталлаҥнар эте. Уус-уран аҥымны образтаах курдук, барыбатын характеристикалаан туран ыйыталлаҥнарэ. Сыл бүтэннэр ыйытан «сортолуор дьоҕурдаах, ыарахан совуспут, ыытамнытын эрэ күүһүнэн учуутайдык үөрэнэр, учууталлан ордук ыраалаата буолуо» диэн тоҥо эйэ «4», «5» сыыналарга үоранан учуутайдык саҥана сырыттахпына соҕотан турар. Уот да хараҥа эпит. Итиэ курдук барытыгар аҥымнылаахтык сыҥнаннаҕар таллаанныах учуутал, тэриэйэччи этэ.

Аны туран, учууталлыт еребут нуннэрэ ыйыыр остуолбутуттан суорцан сэҥа кумааҕыны тэннэн, «Евгений Онегиныы» саха тылынан тылбаастыыра. Мин кордохпуо барыта ыраас бэйэлэзэхтэн суруллубут, бүппүт-ослут курдуга эҥ, Гаврил Иванович туугуттан эрэ тоннорорэ, ситэрэрэ, сэптээх тылы нордаан мунньанаҕа, аҥаалыы сэҥ-туан биһиэхэ ыытта ыйыытара. Таллаанныах кинигэлэйин, грамматиката хаҥа бэҕараар ыйыллыбыта уонна ыытыллыбыта. Имин хаана кэлэн турар эҥи бэйэлэзэ-тин туттан Күүнүк Уурастыырап поэмаларын, Суорун Омоллоон сэлиэнэрин кэйэ-куойа аҕаара, быһаҕарда, ырытара... Бүтүн поэманы баҕаран түрдэн нойосуус уорэтэрбит уонна сценаттан кылаабынан аҕарбыт. Халан дьаҥны бэйэтин туһунан кэпсэммэт эте, хоһоонторун аҕа, билиҥникэрэ сатаабата, оннун сэмэй эбит эте.

Субуота аайы директордаах завуч сыныаллар ыыталлар тэриэйэллэрэ, Туох да официальнай чаала суох сценаттан ырыа, хоһоон ааҕаллара, балалаайка тоҥыгар үөкүүгэ, маассабай оонньуулларга уорэнэччи, учуутал диэн ардыгар барыы тардыллыбыт. Василий Кузьмич мандолинаҕа оонньуу-оонньуу ардыгар ыллаан диэрэтэрэ. Учууталлар хаҥдах эрэ барыа оҥо котоҕуллан үлэлэзбиттэрэ, аастуор олохтон аралдьытан, үрдүккэ, сырдыкка үгүлбүттэрэ.

Уорах түмүгэ да ол тэҥэ эте. Оҕолор барыа эйэ-дэмнэохтон сылдьан кыһаллы уорэнэллэт. Оскуолаҕа Нолл Харитонов, Гаврил Колесов курдук үөрэх туйгуннара баалларэ, ударыгы ахсаана кылаас ааҥы эйдээ. Итиэ барыта —директордаах завуч тэрийэр дьоҕурдарэ-кистүүтэ.

Саҥыары Гаврил Иванович биһиги VI кылаастыгар сылайбаччы буолбута. Онно чэпчиэрдээҕэн түмүгү олох атыннык ыйыталлаҥнар эте. Уус-уран аҥымны образтаах курдук, барыбатын характеристикалаан туран ыйыталлаҥнарэ. Сыл бүтэннэр ыйытан «сортолуор дьоҕурдаах, ыарахан совуспут, ыытамнытын эрэ күүһүнэн учуутайдык үөрэнэр, учууталлан ордук ыраалаата буолуо» диэн тоҥо эйэ «4», «5» сыыналарга үоранан учуутайдык саҥана сырыттахпына соҕотан турар. Уот да хараҥа эпит. Итиэ курдук барытыгар аҥымнылаахтык сыҥнаннаҕар таллаанныах учуутал, тэриэйэччи этэ.

Аны туран, учууталлыт еребут нуннэрэ ыйыыр остуолбутуттан суорцан сэҥа кумааҕыны тэннэн, «Евгений Онегиныы» саха тылынан тылбаастыыра. Мин кордохпуо барыта ыраас бэйэлэзэхтэн суруллубут, бүппүт-ослут курдуга эҥ, Гаврил Иванович туугуттан эрэ тоннорорэ, ситэрэрэ, сэптээх тылы нордаан мунньанаҕа, аҥаалыы сэҥ-туан биһиэхэ ыытта ыйыытара. Таллаанныах кинигэлэйин, грамматиката

Хаҥа бэҕараар ыйыллыаҥна турунтаах өйдөрүнэ-санааларынан, сыныаннарынан, туос бэйэларын хоҥолобурдарынан улахаҥнын биинкратэр дьон баар буоллаллар. Сиҥиннэк ыйыллан биһиги Болтоноотуттар И. М. Сивцев аттыгынна сол, Кини Пелагея Прокопьевнаатын алаҥа дьиэҕэ тэрилэн, алта оҕолоон, дьон-сэргэнэн ньиҥ-бааччы, үлэлээн-хамсаан олорбуттара. Иннокентий Михайлович сылгыһытынан, Пелагея Прокопьевна ыанньыксытынан үлэлэзбиттэр».

Оччолорго биирдэн сылгыһыт тустаах бойатигэр сылгарыллыбыт сүүстэн тахсалыы сылгыны норера-хараллара. Улэтигэр үрдүк эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһан, сорох сыл кулун деловой тахсыгыгы 97 балрыҥыанна тиэрдэрэ. Оҥу эйбэх Вочуотунай грамотвалары ылбыта көрэбилиллэр.

Олох хаһан эрэ-дэхэнтэк бөрбыта баарай? Дьиэ кэргэнтэ улахан охсуулаах күүдэпчэ күөйэ-кэтэн кэлбитэ. Ыал ийэтэ Пелагея Прокопьевна 1973 сыллаахха ыарахан ыарыыттан өлбүтэ. Иннокентий Михайлович алта ыыра (улахана 14, кырата 3 сааставхтара) ааттуйуун хаалбыта. Дьиэ кэргэн олоҕо аанньа ыарыы түспүтэ. Маннык кэмнэ оҕолорун хаҥдах тыҥаах атахтарыгар туруорар туһунан дириҥ санааҕа-онооҕо түспүтэ. Онуоха кини аймахтарыы, ыаҥнааннэ утуе санаалаах дьонун ыллыыгаах тылларын ылынан ейебул оногостубута.

Кыра мынсчаныгар ийэ оруолун толорон, дьиэ тубуктэх үлэтин толоро-толоро, таптыыр идэтин быраҕпатара; бочуоттаах сынналаагына тахсыар диэри 25 сыл устата сылгыһыттаабыта.

Оҕолорун атахтарыгар туруорар униьуктаах үөрүн сылларыгар аҕа баары ыытаммыытын уурбута учугэй тумуктээх буолла. Итиэннэ биһиги, болтоноолор, ыаҥнааннэ чэбдик ый-санаа, үтүө сыһыан быарын ыытары ыйса сибэскэлэбит. Сиҥиннэктэр оҕолоро хайа-хаҥа буоллаларын үөрэ кэрэбут. Оҕолор билитин барыы производство эрдэс сылаларыгар тэҥүү үлэлиттэр. Кеша шофер, Проня рабочай, Мария лаборант, Марфа ыстанньаан, Света ветеринар, Полина оҕуруотчут идэлэрин барылаатылар.

Түөрт оҕото ыал буолан, Иннокентий Михайлович—11 сэҥэ тиэтэллэах, эйэлээх. Маннан ордук туох дьол баар буолуой? Мыйдыр уус оҕолорун барыларын дьиэлээтэ-уоттаата.

И. М. Сивцев курдук дьон олох ийин ойсуһуу үтүө холобурун кордоралар.

Елизавета ВАСИЛЬЕВА.

Болтоно нэйилэҥин дьыа нэрэтэ, дьаҥтар кооперативтэр уонна демографическай политикаҕа секцилэрэ.

⊙ ҮТҮӨ ДЬОН ТУЬУНАН

КИЬИ ДЬОЛО—ОҔОЛОРУГАР

«ИЭХЭЙ-ЧУОХАЙ»—ЧУРАПЧЫГА

Субу аспыт нэдиэлэҕэ Чурапчы сэлиэнньитигэр «Иэхэй-чуохай» болех шалдьытаан кэпсээччилэри улаханыы дуолутта.

Петр Пестряков былыы тарбыыр кордоох кэпсээнкэрэ, Владимир Татарииов уйулааны хамсатар ырыалара утуу-субуу солбуйан житилэр. Оттон кэргэнэ Клавдия уонна Геннадий Хатылаевтар сценаҕа тахсыылара эмнуллубат кэрэ ейдебулу хаалларда.

«СО» корр.

СПОРТ

В. Гоголев бириинҥигэр

Сотоҕорутааҕыта биһиги спортивнай оскуолабыт саалатыгар кыра сааставх уолаттар патырбыт бөҕөс Василий Гоголев бириинҥигэр курэхтэһиилэрэ буоллаг аастэ.

Турнирга республика арааҥ улуустарыттан — Горкайтан, Мэҥэ-Хаҥаластан, Аммаатан, Хаҥаластан, барыта 15 хамаанда 270 эдэр туруулуу түмэх ыытыллыбыта. Кинилэр ортолорутар Россия чемпионнара, призердара баалларэ.

Небүөрсэ күөх нарсуһуу 12 ыйаанынгыа ыытылыыта. Саамай элбэх —биис —чемпионнаах олохтоохтор нуҥаанна суох кинилэри кэрдэрдулар. Атын улуустар эдэр бэйэтэрэ да бары сылбырваларо, техникаларо хараҥа бырааллар. Кэлик, бөҕөр, бу аттары улахан спорта житиэххит. Кинилэр бүгүн В. Гоголев бириинҥигэр турнир чемпионнара. Михайлов Осип (Горкай, 24 кг), Пермяков Саша (Чурапчы, 26 кг), Колесов Костя (Майа, 28 кг), Коптоев Саша (интернат-оскуола, 30 кг), Друзьянов Ваня (интернат-оскуола, 32 кг), Федоров Вася (Үөһээ Бүлүү, 35 кг), Ноговицын Игорь (интернат-оскуола, 38 кг) Анисимов Саша (Хаҥалас, 40 кг), Шарабориҥ Сеня (интернат-оскуола, 43 кг), Лаптев Афоня (Верхоянскай, 47 кг), Петров Проня (Дьокуускай, 50 кг), Устинов Саша (Дьокуускай, 54 кг).

«Турнир бастыы бөрөхөө» анал бириис Коптоев Сашаҕа туттарыллыыта. Маны даҕатан эттэхэ, кини биилэтин биир бастыы бөрөҥүэн биллэр Герман Коптоев бюрэ тэриэбүт бырааҕа. «Кыайыыта цьулуурдуо хаҥа» бириис хаҥаҕыыныан Игорь Ноговицын буолла. Оттон «Үчугэй техника хаҥа» аналлаах бириис Дьокуускай представителэ Проня Петровка ааныа.

Кирилл ЗАХАРОВ.

ГИННЕС КИНИГЭТИГЭР КИИРЭР ОҔОЛОР

Саатаҕай бойуолэгэр ингэр оҕолор төрөөтүлэр. Ыйаанынкаа хаҥа сэҕуен нуурдук улахан: биирдэстэрэ 4 кг 200 грамм, иккиэ 4 кг 300. Сорохтоох тэриэбүт да оҕо итиччэ ыйаанынаах буоллаҕына ыарахан диэк ааттыыран сеп. Кырдьык, 5 кг ордуттаах оҕо тэриэччу.

СИА.

В. П. ЗАХАРОВ КЭРИЭҢИГЭР ОСТУОЛ ТЕННИҺИГЭР БИИРДИИЛЭЭН БАСТЫЫР ИЬИН УЛУУС АҺАҔАС ЧЕМПИОНАТЫН БАЛАҺЫАННЫАТА

Сылаа-сорута:

—остуол теннисин дьон-сэргэ кинэ аралаатыгар пропагандалааһын;

—спорт бу көрүүнү улууска, республикаҕа үрдүк таһымнаах таһаарсыыт талаанныах тренер Василий Петрович Захаров аатын үйэтитии, кини үлэтин үтүө тумуктарын эдэр кэлиэнэҕэ көрдөрүү;

—теннисчиэк дьарыктанар спортсменнар соҥнуур таһымнарын үрдэтии.

Ыытыллар бириэмэтэ, мунастата: күрэхтэһиилэр кулун тутар 19—20 күннэригэр Чурапчы сэлиэнньитигэр А. К. Софронов аатынан теннисэй саалатыгар сарсыарда 10 чаастан саҕаланаллар.

Кыттааччылара: спортсменнар сааспарыыннан маанык бөлөхтөргө арааллаллар:

—I бөлөх—оскуола оҕолоро (уолаттар, ыраастар);

—II бөлөх—40-нарыгар диэри сааспах эр дьон, 35-тэриэгэр диэри сааспах дьахталлар;

—III бөлөх—40-нарыттан үөһэ сааспах эр дьон, 35-тэриттэн үөһэ сааспах дьахталлар.

Ыытыллыллар:

—улуус аҥаардастыыбаҥарыттан (ыытааччытын ахсаана хааччаҕа суох);

—Мэҥэ-Хаҥалас, Амма, Уус-Алдан улуустарыттан.

Нэдиэлэлэриэн: жыаанылаахтарга уонна призердарга улуус ыччатыгар, физкультурага, спортка уонна туризмҥа управлениетыын грамотата, знаннаах бөлөхтөр туттарыллыахтара.

Турнир комитета.

Иллэг буолан ааумакы дойдоҕуттан дик сатаммат. Дьиҥнээх бэлэх чахчыны сурунаабыт. Дьиҥнээҕи өйдөтө бараҥсан кинилиэ эрэ сигэрбат буруйдаах. Киник сөбүлүүр уонна сөбүлээбэт түгэннэрдээх. Онуоҕатыгар өйүөнэлэн сиҥиҥнэк саныыр буоллаҕына, толороо тэйэр. Былыр, биһиги кыра эрдэхпитинэ, сайылыгы атыыр оҕустара өйүөнсөстэхтэриттэн хастыҥ эмэ күнү быһа, иккитэн биирдии быһыарсыахтарыгар диэри, осуоҕун туран хаҥсыһоллорун көрөрбүт.

Бу түбэлтэ түөрт сылдьаҥыта от ыйын биир бүтэһиҥ күннэригэр буолбута. Бэйэтэ дааҥна чаҕылхайдык үүнэ күн үүнүмүтэ, күүгүнэн сиэммит хатыҥ чиҥиир кыракый ырааҥыйатык сыл-сылаасыйан үгүстүлүбүта. Итэ кэпсэтэ хаан ингэрдлах, 8 саастаах, сэлэҥэ кутас дьүҥүнэх киппэ воругнаах Лер диэн аттаах атыыр уоҕдарыы күүгэ соруҥ тыа нуҕуэр кэччэтэ сылдьыбыт. Куо хаһыриэтэ уоҕэрдин Мыйдаҕаайыллыыр ыаллык суол устук сахайан бэйэтэ бастаан иэтэ уонна «быыгыгыын үчүгэй дэ эҥ». урдук хаанаах куох кэлэччэр биэ ингэрсийэ-ингэрсийэ эмэлмэн эттүгүнэн кэлэн аҥылара, таптаһаары сылыгыстыбыт сытырдаах оонньоһон оруҥа турбахтыыра. Уон үоруэ бары боруода этилэр, сүүрүктэри үөскэтэр аналлаахтыт, Оку бэлэ үрдүт хааннаах хара туралыс, чыгбайбыт Экрана туттардахтара үһү, хаарыаннах үөрдэрбиттэн магардахтара абатын. Экраны кытта күөх нерсубут, быыарсыбыт баар ниҥ дия саныы ньэн нахсун хаала кэннэҕэ эрэ табыырбохтаан ыалла.

Боруода сылгылар тиркилэрэ чараас, түүлэрэ-оннорэ кыбыас буолан, уоҥу-кэйүүрү тулуйбаттар, елордуу абаһы кэриллэр. Олон мэлдьи дэриэбинэни ордуудалаччылар. Күлүнна турар палисадник отун моонньулэрин уулан ааҕарык мэччийбитэ буолаччылар. Итэ кэпсэ Лер бэйэлэк Лесной уулуссатыгар үөрдэрин субуруоллутуҥар хиирэр. Арай кинн мунугар былырыыҥны үөрдэрин сытаҥа саба биэрэр, уулуссаны уһатыгуора көрөр, тобугун хоноон тугу эрэ толкуйдаабыттыы тура түһэр. Онтон эниэкэ Попов уулуссатыгын хочо диэки сиэлэн тамайар. Быыт үрдүгэр тиийэн «остеевум Экран ханна баарҥыый?» диэбэттин кутуругун хороток ыгыллыа-ыгыллыа саахтаабыта буолар, кыргыһыыта бэлэмнэрдин хоноччу туттан турбута.

Киэҥэ 8 чаас саҕана быыт бүтэй таһыгар Экран тугу да билбэкка үөрдэрин алдьэ мэччийэ киирбита. Ньалыыр уута уулаан барах, маҥчаарылаан аҥьы турдахтарыгар ыарахан туйах тыаһа ниҥиллибитигэр көрө биэрбэтэ. Арай кинн үөрдэрин таһыгар уруҥу хаһаайыннара кэлэн ньиҥаллан турар эбит. Экрик суҥуоҕа босхо бирдэ уаҥа моонньун ньолбоччу быраҕан Лерга утары тамаралыыр, сиэри табыһахтыыр, эрчиҥ кулахачыйбахтыыр. Лер да кинниэн буолла. Метр нурдук чутаһаат эрэ турдулар, туйахтарын тыаһа лабырдаата. Экран эрэ турдаҕына үрдүтэ барда. Лери моонньуттан хвата да куусаҕалаата, Онтон Лер оҥо турак остеевук туалун тыллыгар тобулйбахтаата, ойоҕосторун быыта хабалаата. Экран, эмсэҕэлэбэтиттэн даҕаны буолуо, олус медаэттүк тутта, эрчиллэ биэрэат утарсаччытын тэбиэлээн тэбиргэтта. Лер, ону эрэ нэтаспит курдук, эрчиллэт сынаахха тэбэн саайда, Экран тобугун булкуйабулкуйа үөрдэрин диэки ыстанна. Лер арахсар саҕаата суоҕа, эсэ ойуннаахтик ниҥиҥ быһа түспүтэ, Экран үөрдэрин ойоҕолуу хотэ сылдьан табыгастаах адаарыыларын, онно Лер түөһүн тоҥуйан биэрэ-биэрэ ааныытынан Экран сымыытын быыста аҥьыалыыра. Ону тулуйбакка, үөрдэрин хаалларан дэриэбинэ диэки ыстаммыта. Лер ыгыллыан эккирэлэхта...

Хаһан эргийбиттэрин кэн билэр баҕэлі. Чаас курдук буолан баран уу чаккыгас буола тиэрилиит Экран субуллан кэлэн үөрдэриттэр сиэтэ биэрбэтэ. Кыратык хаалан Лер либийэн ньолбуо уонна, «куотардааххын ебаа остааххын» диэбиттэн, Экраҥна ыстаммыта, илин атаҕын хаҕыырыйталаабыта, ону биирэ хардаран остеевун атаҕын сыыһа-халыы хабылаабыта. Оттон Лер эһэрэн биэрэ-биэрэ Экран ойоҕобук ньэйбыта, иэдэс ыксаан Экран эмиэ куотан субуруйа турбута. Ону биирдэстэрэ «ҕыайыыһыыбын» диэн эр саныыбаах эмиэ ыгыллыта. Куотаччы чаҕыс диэки ыстаммыта, Мыйдаҕаайыттан 2 км сиэри ор тыныат тиийбэтэхтэрэ.

Экран кохсо кыараан, чаҥы саҕатынан саһан хиирэн уулуу турбута. Эниэкэ остеевук атаҕын тыала бу батыгырыйан калбита, Экран быһа баҕаҥнаныах батыччаҕаан таҕсан остеевкэ Лер хаҥас нулрааҕын тардуттан хобак ылбыта уонна тыэрэ түспүтэ. Сонос сонус тиитэ эргийэ кото сылдьан кранэнэх сиэри ыбыах тэпсибиттэрэ, Лер ытырбытын ыһыктыбатаҕа, уиэса баттаабыта. Ол кэмнэ Экран елордуу часнайыыта, ынчыгтаҥынаҥлайыаҥынаҥ Лер уйулаатын ноҕутуохтэрэр кыайыы ерегейүн биэрэрэ дылыта, Итэ нурдук уонна мунуута мунумаанныаҥ баран Лер тиэрэ түһүүтэр Экран нуллаҕа тардуон быһа ыстаран, тобугун тиэрэтэн хоноруутар диэрэ суллары тардан ыбыспыта. Лер остеовэ быһа ыгыраллыбыт нуллаҕыттан хаппа эрэ тыгарын, сиэйиэгэр саба ыһарын кэрэйбэкэ, тэйүөрэн турар Экраҥна таныытыгар түһэн быһа хаҕыырыйбыта уонна ойоҕоҕуттан хобак ыраах сууллары тардан түһэрбита. Экрац суултан түһэт, тобугун ендесен сиэйэ хаан-биллик буолбут остеовэ ергийон турарын нэрбутэ. Онтон урукку ыччэтэ кэлэн ымарийэ-ымарийэ баҕыс быатын хэтэрдэрэ дылы этэ, вагонна кыгыгыан күн тахсар сиэрик диэки утаарар, эмиэ даҕаны таҥнэс массыынатыгар тиийэн тус хоту туҥ-таҥ түһэрэр нурдуга,. Устуоран ыгыгр сиэтэтэ тардан тэтэрэстэх түһэт, кэлэс ыммыта...

Тулалыыр айгэтэ атык сир дьиҥнегейүн оҕото быытах алгуттэн сор суоллуонан ааҕрин биилбэтэгинэ кинэн ылаат, сөрүүн тымныыннан илгийбитэ...

х х х

Кэлэйыыллэх, ерегей ырыатын ыллыан ыаҥ, иккэ үөрүттэн маҥар дылдаламмыта. Иччилэрэ мустан уойун-тиийин ыбылы ыллараан, атахтарын былчыгнарын быыта кэлгийэн тиэрэ тарамыыттара, ол кэннитэн бэруода сылгылары эмтэлэр урунхуттан биэр хатыҥнэр кэлиэ ньалан быаҥынан быыта-хаҕыта суруйталаабытынан барбыта,.. Өлөр-елүүттэн куотардыы тыыллаҥнаах, чиччигинэх курдук буолбута ыбылы ыллэрбит кэлгэйэтиттэн телөрүйэр кыаҕа суоҕа. Остеовэ Экран олон эрэрин саная эһэрда, оторбут. бурувуаньыгын саҥылыы сытан тэйүөрэн хаалла... Нэнгүө күнүттэн ынырыаан ыһарыйбыттара, үрдүгэр вуелэһийбиттэрэ. Ыарыта мөҕүнүнэрбат да этэ. Итэ нурдук кэлүүр кэлэ, миинэр жигэдэ кубулуйбута Уруҥу дьоллоох күннэрин түүн-бит нурдук ойдөөн эрэ аҕэрар буолбута Айылҕа оҕото буруйун-аньыытын ыраа эпиэнэтэпиттэрин, айылҕа ыйнадар түбэһэ ыкаастаммыгын хаптак бэлиэ, сарайкэ буоллаҕа.

Афанасий ЕФИМОВ.

Эҕэрдэлиибит!

Күндү эдэлиибитин, аймахпытын Кытаанахтаах орта оскуола учууталын Христина Николаевна ПОПОВАНЫ Российская Федерация норуотун үөрэҕирэтин туйгуна буолбуккунан иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт уйун дьоллоох олоҥ, өрүү күүс-кэмэ, сүбэ-ама буола, эсэ да үзэлиннэйэ сылдьарга.

Одьулуунтан Гуляевтар, Дьячковскайдар, Чурапчыттан Макаровтар, Кытаанахтан Сорокуновтар дьиэ хэргэннэрэ, хэргэнэ, оҕолоро.

х х х

Күндү хоргэлкин, аҕабытын, эйэбитин Сылаг кэбилэгин олохтоохун Семен Прокопьевич ФЕДОРОВЫ 55 саастыгар томторуу туолбуккунан иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Эйиэхэ барҕа махтаны кытта кэрэх хоонньу чэгиэн-чэбдик, биһиги туслуталар өйдөбүлэ, күүс-кэмэ буола сылдьарга, олохтор дьолу-соргуну баҕарабыт.

Хэргэннэр, оҕолорун, хойуттэрин, кэтэхтэрин, сиэннэрин.

х х х

Күндү Мария Семеновна ЛИСТИКОВАНЫ ор сылгыгыах льаныгардаах-үлэлэ сыаналаан Российская Федерацыя норуотун үөрэҕириитин туйгунун знагынан бэлиэтэммиччэлэн иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Чэгиэн-чэбдик дорообуйаны, дьиэ хэргэнэлэр дьолу-соргуну баҕарабыт.

Чурапчыттан Ноговицыннар, Дьокуускайтан Саша, Таня Ноговицыннар, Таня, Наташа Винокуровалар.

х х х

Ытыктыыр эдэлиибитин, учууталбытын Чурапчытаҕы республиканскай орто спортивнай интернат-оскуола учууталын Мария Семеновна ЛИСТИКОВАНЫ Российскай Федерация норуотун үөрэҕириитин туйгуна буолбуккунуан иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт үүнэр кэлиэнэн сырдыкка-хаҥаҕа, билиитэ-көрүүгэ тардар сырдыгы-хаҥаҕа, билиитэ-көрүүгэ тардар сырдыгы-хаҥаҕа, доруобуйаны, дьиэ кэргэннэр дьолу-соргуну!

Чурапчытаҕы маҥы-таҥастыыр комбинат коллектива.

х х х

Күндү кэбиэспит, сэргэспэт Екатерина Семеновна ИВАНОВАНЫ Российская Федерация норуотун үөрэҕириитин туйгуна буолбуккунан иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Улэлэр эсэ үрдүн ситиһиилэри, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьиэ кэргэннэр дьолу-соргуну баҕарабыт

Хотугут. Струковтар, Таховтар, Ивановтар.

х х х

Хайахсыт орто оскуолатын географыйа учууталын Семен Дмитриевич ВАСИЛЬЕВЫ Российскай Федерация норуотун үөрэҕириитин туйгунун знагынан бэлиэтэммиччэлэн, математикаҕа учууталын Мария Николаевна ПЕТРОВАНЫ кылаас салайаачылырын улуустаары конкурстарыгар бастааммыттан иэнитин-истигин эҕэрдэлиибит. Эйиэхэ чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, сайаантан-саҥа ситиһиилэри дабайарыгар, барыы утуоҥ-учугэй биэрабыт.

Хайахсыт орто оскуолатын педколлектива.

ЭРГИЙБИТ ЭЙГЭЛЭЭХ ЭРЭ ЭҢЭРДЭР

УЛУУС ОЛОХТООХТОРУН ИСТИНЭЭРИГЭР

Түргэнник уонна хаачыстыбалаахтык ТИИЬИ ПРОТЕЗТЫЫР (ол иҥигэр тимир тиийк дуйдуур) наҕыйет аҥылыйыы. Телефуруо государственнай сыанатаҕар чэчэкэ.

Бэлэлэхтэр маҥнык аадырыска көлөрэ тиэтэйиҥ: Чурапчы сэл. Ярославскай уул. 42 №-рэ, 2 кв.

АТЫЫЛЫЫБЫТ, САНААҺКА ХОМУЙАБЫТ

«Эрэл» табаарыстыба атыылыыр:

—Сака УАЗ-31512 автомашиналарын. Сыаната 16,5 мил. солк.;

—«Тойота-Карина» автомашиналары —6 мил. солк.

Сэбиэскилэрэ хомуйар:

—УАЗ автомашиналарга;

—«Минская» мотоциклларга —700 тыс. солк.

Тел. 21-668.

ДЬИҢЭ СУОҔУНАН ААҔЫЛЛАР

Сыроомтикова Лена Ивановна аҕыстар бэриллибит 910037 №-дээх студенческай билиэт суоҕуттан дьиҥэ суоҕунан аҕыллар.

Улэ, сэрэн ветерана, Аҥа дойду сэриитин II степеннээх ордэнин кавалера

ЕФИМОВ Иннокентий Васильевич

уйун ыарахан ыарыытын 74 саастыгар албутунан диринг кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Оҕолорутар, сиэннэриттэр, аймахтарыгар Сыроомтикова Аҥаастыына дьаҥалтата;

—Ыыгыгар Соловьева Александра Иннокентьевнаҕа эстетическай уонна ветлаборатория коллективтара.

Улуустаабы электрическэй сиэтиилэр сэлиэтэлэрэ, профкома тэриллэ улэлиитэ Николаев Аполлон Николаевичка аҕата

НИКОЛАЕВ Николай Данилович

ыалдьан кэбутунан диринг кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

ПРОПИСКА ҺЫҺЫН—300 ТЫҺЫЫНЧА

Нэриэннэ куорат дьаһалтата биэрэрэ-ниит прописка туйунан саҥа балыыныата нуучуҥар хиирдэ. Аны нуорахко бөҕүөлэктэрэ прописканалыыр баҕаалаах гражданнар 300 тыс., оттон спецкаалбы ыгыгрбат предприятиелэр хас биирдии иҥиэхэ 3 мил. солк. төлүөхтэрэ. Эмиэ ытиччэ сууманы прописка гражданнарыгар дьиэни бас билэччи кими эҥэ пирдэр буоллаҕына төлүүрэ тиийиэҕэ.

«НАРОДНАЯ АРТИСТ ЕВГЕНИЯ ЛЕОНОВ» АЛМААС

Миитэй, Россия улуу артиыыта Евгений Павлович Леонов кэрэҥнигэр Удачныйдааҕы ГОК 12 №-дээх фабрикотыгар булуллубут кристалл ытыгыык эат ингэриллиэ. Алмаас ыйаанна - 73,95 карат.

СИА.

Редактор М. Я. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты —Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Саха-полиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54907. Объем — 1 усл. печ. лист. на 4-х страницах. Тираж—3814.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по делам свободы печати и массовой информации.

Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Саха-полиграфиздат». с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». Подписано в печать 14. IX. 1. 17 ч. (гр. 18.00 ч.).

ЗАКАЗ № 30.